บทที่ 4
การเตรียมคดีแพ่ง

ความมุ่งหมาย

การเตรียมคดีเพื่อยื่นฟ้องต่อศาลในคดีแพ่งมีความมุ่งหมายเช่นเดียวกับการเตรียมคดีเพื่อเป็นโจทก์ในคดีอาญา กล่าวคือ เป็นการค้นหารวบรวมข้อเท็จจริง พร้อมด้วยพยานหลักฐานเพื่อนำไปปรับกับหลักกฎหมายก่อนดำเนินการฟ้องร้องต่อศาล วิธีการที่จะได้ข้อเท็จจริงมาปรับเข้ากับข้อกฎหมาย เป็นไปในทำนองเดียวกับคดีอาญา หลักการต่างๆ ในการเตรียมคดีอาญาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในคดีแพ่งได้

การสอบข้อเท็จจริงและหลักฐานเบื้องต้นในคดีแพ่งโดยทั่วไปถือหลักเกณฑ์ดังนี้ คือ

(ก) สอบจากตัวความ

(ข) สอบจากพยานบุคคลแวดล้อม และ

(ค) สอบจากพยานเอกสารที่เกี่ยวข้อง

นอกเหนือจากนี้สอบเพิ่มเติมในหัวข้อต่อไปนี้จะครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการกล่าว คือ

(1) ฐานะของคู่ความในคดี

(2) คุณสมบัติของลูกความและเขตอำนาจศาล

(3) ประเด็นข้อพิพาท และการถูกโต้แย้งสิทธิ

(4) ขั้นตอนที่ต้องปฏิบัติก่อนฟ้อง

(5) อายุความฟ้องคดี

(6) ทุนทรัพย์ที่จะฟ้อง

(7) ความประสงค์ที่จะขอศาลบังคับ

1) ฐานะของคู่ความในคดี

1.1) ฐานะของโจทก์ ฐานะของโจทก์ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าโจทก์รวยหรือจน แต่หมายถึงความสามารถใช้สิทธิทางศาลไม่บกพร่อง ทั้งนี้เนื่องจากผู้จะใช้สิทธิทางศาลในคดีแพ่งได้นั้นกฎหมายกำหนดว่าต้องมีสภาพเป็นบุคคล (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 55) บุคคลตามกฎหมายมีอยู่ 2 ประเภท คือ บุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ดังนั้น ในการเตรียม

คดีทนายความจึงต้อง สอบข้อเท็จจริงให้ชัดด้วยวัตถุประสงค์จะได้รู้ว่าผู้ที่จะเป็นโจทก์นั้นมีความสามารถเพียงพอจะฟ้องคดีได้หรือไม่ ในกรณีโจทก์เป็น**บุคคลธรรมดา** แต่เป็นผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ซึ่งความสามารถบกพร่อง บุคคลเหล่านี้ต้องให้ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณีเป็นผู้ดำเนินการแทน ถ้าไม่มีบุคคลเช่นว่านี้ก็เป็นหน้าที่ของทนายความควรดำเนินการแนะนำให้ลูกความจัดให้มีขึ้น มิฉะนั้นจะฟ้องร้องไม่ได้

ตัวอย่างคดีเกี่ยวกับผู้เยาว์ เช่น กฎหมายไม่ได้ห้ามฟ้องผู้เยาว์ เป็นแต่ผู้เยาว์จะดำเนินคดีไม่ได้เท่านั้น เว้นแต่จะได้รับคำยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้แทนโดยชอบธรรมเข้าดำเนินคดีแทน (ฎ.1215/2492) ผู้เยาว์เมื่อได้รับความยินยอมจากบิดาแล้วก็ย่อมเป็นโจทก์ฟ้องคดีขอไถ่ถอนการขายฝากจากผู้รับซื้อฝากได้โดยลำพังตนเอง (ฎ.816 – 817/2494) เมื่อผู้เยาว์ถูกละเมิด ผู้เยาว์จะมีอำนาจฟ้องผู้ละเมิดได้ก็ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 56 โดยให้ผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นผู้กระทำการแทนหรือให้คำอนุญาต หรือให้ความยินยอม (ฎ.1608/2509) ฯลฯ เป็นต้น

ตัวอย่างคดีเกี่ยวกับคนเสมือนไร้ความสามารถ เช่น ผู้เสมือนไร้ความสามารถ ย่อมประกอบกิจการต่างๆ ได้ เว้นแต่ในบางกรณีต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน กฎหมายมิได้ให้อำนาจผู้พิทักษ์มีอำนาจปกครองผู้เสมือนไร้ความสามารถด้วยไม่ ฉะนั้นผู้พิทักษ์จะฟ้องความแทนผู้เสมือนไร้ความสามารถโดยลำพังตนเองโดยมิได้รับมอบอำนาจ จากผู้เสมือนไร้ความสามารถไม่ได้ (ฎ.666/2495) ฯลฯ เป็นต้น

สำหรับ "**คนไร้ความสามารถ**" บุคคลประเภทนี้จะเป็นโจทก์ฟ้องคดีหรือถูกฟ้องคดีเป็นจำเลยโดยตนเองไม่ได้ ผู้อนุบาลจะดำเนินคดีแทน เพื่อให้นักศึกษาเห็นแนวปฏิบัติการฟ้องคดีโดยบุคคลประเภทนี้จะจั่วหน้าฟ้อง เช่น

บิดาฟ้องแทนบุตรผู้เยาว์

"เด็กชายเก่ง แกล้วกล้า โดยนายก้าน แกล้วกล้า บิดาผู้แทนโดยชอบธรรม" โจทก์ หรือ "นายก้าน แกล้วกล้า บิดาในฐานะผู้แทนโดยชอบธรรมของเด็กชายเก่ง แกล้วกล้า" โจทก์

ผู้อนุบาลฟ้องแทนคนไร้ความสามารถ

"นายอรุณ เชยมั่น โดยนายแจ้ง เชยมั่น ผู้อนุบาล" โจทก์ หรือ "นายแจ้ง เชยมั่น ในฐานะผู้อนุบาลนายอรุณ เชยมั่น" โจทก์ หรือจำเลยแล้วแต่กรณี

กรณีโจทก์เป็นนิติบุคคล

ถ้าโจทก์เป็นนิติบุคคล เช่น ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล หรือบริษัทจำกัด การเตรียมคดีต้องตรวจสอบหนังสือรับรองการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลจากนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท เพื่อดูอำนาจของกรรมการของบริษัท อำนาจของผู้จัดการว่ามีอำนาจฟ้องแทนบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้นหรือไม่เพียงใดหรือถูกจำกัดอำนาจอย่างไรบ้าง เช่น กรรมการสองคนลงลายมือชื่อและต้องประทับตราบริษัทด้วยจึงจะผูกพันบริษัท เป็นต้น หาก นิติบุคคลนั้นเป็นหน่วยงานตามกฎหมาย เช่น เป็นองค์การรัฐวิสาหกิจ องค์การทหารผ่านศึก ฯลฯ ต้องตรวจดูว่าใครเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีที่มอบหมาย และมีกฎหมายให้อำนาจไว้อย่างไร

1.2) **ฐานะจำเลย** ฝ่ายจำเลยอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลเช่นโจทก์ดุจกัน ดังนั้นทนายความจะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ชัดเจนเพื่อป้องกันฟ้องผิดตัว ปกติการฟ้องคดีแพ่งส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของหนี้ เช่น บังคับให้กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด หรือให้ส่งมอบทรัพย์สิน ฯลฯ การฟ้องต้องฟ้องผู้โต้แย้งสิทธิ หากฟ้องผิดตัวก็จะเสียผลถูกศาลพิพากษา ยกฟ้องได้ ดังนี้ เป็นต้น

ในกรณี **"จำเลยเป็นบุคคลธรรมดา"** แม้ตัวโจทก์ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาและมีความสามารถที่จะใช้สิทธิทางศาลได้บริบูรณ์ตามที่กล่าวมาแล้วก็ใช่ว่ามีฐานะเป็นโจทก์ คือ ความสามารถบริบูรณ์แล้วจะเดินหน้าโดยไม่ระวังหลังหาได้ไม่ ทนายผู้เตรียมคดีจำเป็นจะต้องคำนึงถึงฐานะของผู้จะตกเป็นจำเลยว่าฟ้องเขาได้หรือไม่ด้วย เพราะบางกรณีแม้ตัวความมีความสามารถบริบูรณ์แต่อาจมีข้อจำกัด เช่น ข้อจำกัดทางกฎหมาย อาชีพหรือข้อตกลงต่างๆ ฯลฯ ทำให้ฟ้องร้องไม่ได้

ตัวอย่าง**ข้อจำกัดทางกฎหมาย** เช่น ลูกไม่มีสิทธิฟ้องพ่อแม่ผู้เป็นบุพการีของตน เพราะเป็นคดีอุทลุม (ป.พ.พ. มาตรา 1562) **ข้อจำกัดโดยอาชีพ**บางอย่าง เช่น ทูตต่างประเทศอาจได้รับเอกสิทธิตามหลักถ้อยทีถ้อยอาศัยหรือสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศไม่ยอมมาเป็นจำเลยในศาลไทย **หรือข้อจำกัดเพราะมีสัญญา**หรือข้อตกลงไว้ต่อกัน เช่น มีข้อสัญญาว่าหากมีกรณีผิดสัญญาที่ทำไว้ต่อกันให้ตั้งอนุญาโตตุลาการขึ้นวินิจฉัยก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล ดังนี้ คู่กรณีต้องดำเนินการไปตามลำดับของข้อตกลง ฝ่ายใดจะด่วนนำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาลโดยไม่ตั้งอนุญาโตตุลาการขึ้นวินิจฉัยตามข้อตกลงก่อนย่อมทำไม่ได้ (ฎ.7926/2542) ฯลฯ เป็นต้น

ในกรณี **"จำเลยเป็นนิติบุคคล"** ต้องตรวจสอบให้ได้ความว่าควรจะฟ้องใครให้รับผิดชอบ มิใช่ว่าเห็นเป็นบริษัทจำกัดก็ต้องฟ้องกรรมการผู้จัดการให้รับผิดชอบ หาเป็นเช่นนั้นเสมอไปไม่ ควรดูว่าบริษัทยังคงดำเนินกิจการอยู่หรือจดทะเบียนเลิกกิจการแล้ว หากยังดำเนินการอยู่ก็ควรฟ้องกรรมการผู้จัดการบริษัทให้รับผิดชอบในฐานะผู้แทนของนิติบุคคล แต่ถ้าบริษัทเลิกกิจการแล้วอยู่ระหว่างชำระบัญชี ต้องฟ้องผู้ชำระบัญชี ดังนี้เป็นต้น

คดีเกี่ยวกับนิติบุคคลนั้น พึงสังเกตด้วยว่ากิจการบางอย่างดูผิวเผินจะ เห็นว่ามีกิจการใหญ่โต มีรัฐบาลถือหุ้นเกี่ยวข้องด้วย มีคนดำเนินการมาก แต่อาจมิใช่นิติบุคคลก็ได้ เช่น สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล โรงงานยาสูบ หากจำเป็นต้องฟ้องหน่วยงานเหล่านี้ เช่น คดีละเมิด รถยนต์โรงงานยาสูบชนผู้เสียหายบาดเจ็บต้องรักษาตัว เสียค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดรายได้ โจทก์จะต้องฟ้องกระทรวงการคลังซึ่งเป็นนิติบุคคลในฐานะผู้บังคับบัญชาในทำนองเดียวกัน กรม กอง ในกองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ ต้องพิจารณาให้ดี อย่าคิดว่าชื่อเป็นกรม กอง จะเป็นนิติบุคคลเสมอไป อาจมิใช่ก็ได้ กรณีที่กล่าวมานี้นิติบุคคลคือ กองทัพ ส่วนกรม กอง ในกองทัพเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกองทัพ เช่น กรมคลังพลทหาร กรมข่าวทหาร กรมยุทธการทหาร กรมส่งกำลังบำรุงทหาร กรมพลังงานทหาร กรมพระธรรมนูญ กรมการเงินทหาร ฯลฯ ไม่ใช่นิติบุคคลๆ คือ กองบัญชาการทหารสูงสุด (กองบัญชาการกองทัพไทย) กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ ซึ่งกรมเหล่านี้สังกัดอยู่ ดังนั้นถ้ารถยนต์ทหารของกรมใดกรมหนึ่งก่อเหตุละเมิดและจะต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหาย ถ้าโจทก์ประสงค์จะให้ผู้บังคับบัญชาร่วมรับผิดก็ต้องฟ้องกองทัพซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชากรมที่สังกัด

2) คุณสมบัติของลูกความ และเขตอำนาจศาล

การฟ้องคดีแพ่งต้องยื่นฟ้องต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดในเขตศาลไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 4 (1)) ถ้าเป็นคำร้องขอ ต้องยื่นต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล หรือยื่นต่อศาลที่ผู้ร้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล (มาตรา 4 (2)) ถ้าเป็นคำฟ้องเกี่ยวด้วยอสังหาริมทรัพย์หรือสิทธิประโยชน์อันเกี่ยวด้วยอสังหาริมทรัพย์ ต้องยื่นต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขตศาล ทั้งนี้ไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่ หรือต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล (มาตรา 4 ทวิ)

ถ้าเป็นคำฟ้องที่ไม่เกี่ยวด้วยอสังหาริมทรัพย์หรือสิทธิหรือประโยชน์อันเกี่ยวด้วยอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งจำเลยมิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรและมูลคดีมิได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักร ถ้าโจทก์เป็นผู้มีสัญชาติไทยหรือมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้เสนอต่อศาลแพ่งหรือต่อศาลที่โจทก์มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล

คำฟ้องดังกล่าวข้างต้น ถ้าจำเลยมีทรัพย์สินที่อาจถูกบังคับคดีได้อยู่ในราชอาณาจักรไม่ว่าจะเป็นการชั่วคราวหรือถาวร โจทก์จะเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ทรัพย์สินนั้นอยู่ในเขตศาลก็ได้ (ดูรายละเอียดมาตรา 4 ตรี)

จากหลักกฎหมายดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นในการเตรียมคดีจำเป็นต้องทราบถึงเชื้อชาติ สัญชาติ อาชีพ ภูมิลำเนา อายุของคู่ความให้ชัดเจนเพราะเกี่ยวเนื่องกับอำนาจฟ้อง เขตอำนาจศาล หากโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง หรือมีอำนาจฟ้องแต่ยื่นคำฟ้องผิดศาลฯ จะไม่รับฟ้อง หากรับฟ้องไว้ความมาปรากฏภายหลังว่าผิดศาลฯ อาจยกฟ้องได้ ตัวอย่าง เช่น โจทก์ฟ้องว่าเดิมจำเลยเป็นสามีโดยชอบด้วยกฎหมายของโจทก์ มีบุตรด้วยกันเป็นผู้เยาว์ 2 คน ต่อมาโจทก์จำเลยตกลงหย่าขาดจากการเป็นสามีภริยา โดยให้บุตรทั้งสองอยู่ในอำนาจปกครองของจำเลยโดยจำเลยเป็นผู้ออกค่าเลี้ยงดูและค่าการศึกษาทั้งสิ้น หลังจากหย่ากันแล้วจำเลยไม่ปฏิบัติตามสัญญาปล่อยปละละเลยไม่เลี้ยงดูบุตรทั้งสอง ปัจจุบันบุตรทั้งสองอยู่กับโจทก์ที่บ้านพักอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี โจทก์จึงฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนอำนาจปกครองของจำเลย ฯลฯ จำเลยให้การว่าได้หย่ากันที่สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพฯ มูลคดีจึงเกิดที่กรุงเทพฯ ทั้งจำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดปทุมธานี โจทก์เสนอคำฟ้องต่อศาลจังหวัดสระบุรีไม่ได้ ขอให้ยกฟ้อง ศาลฎีกาได้วินิจฉัยเกี่ยวกับประเด็น**เขตอำนาจศาล**ว่าจำเลยได้อำนาจปกครองผู้เยาว์โดยความยินยอมในกรณีหย่าตาม ป.พ.พ.มาตรา 1566 (6) เป็นการได้มาโดยสัญญา สถานที่ฯได้มีการจดทะเบียนหย่าและทำบันทึกข้อตกลงในเรื่องการใช้อำนาจปกครองผู้เยาว์ของจำเลยจึงเป็นสถานที่มูลคดีเกิดขึ้น เมื่อโจทก์และจำเลยจดทะเบียนหย่าและทำบันทึกตกลงที่สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพฯ มูลคดีมิได้เกิดที่บ้านของโจทก์ที่จังหวัดสระบุรี ศาลจังหวัดสระบุรีจึงไม่ใช่ศาลที่มูลคดีเกิด โจทก์นำคดีมาฟ้องต่อศาลจังหวัดสระบุรีไม่ได้ ...ฯลฯ (ฎ.6155/2540)

คำพิพากษาฎีกาคดีนี้เป็นตัวอย่างชี้ให้เห็นความสำคัญของการเตรียมคดี ในด้านการสอบข้อเท็จจริงจากตัวความในการฟ้องจำเลยในเรื่องเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลว่าทนายความต้องระมัดระวังสอบข้อเท็จจริงอย่างละเอียดไม่หละหลวมจะช่วยให้ฟ้องถูกศาลไม่เปลืองเวลา ตลอดจนเสียค่าฤชาธรรมเนียมแล้วสมประโยชน์

3) ประเด็นข้อพิพาท และ 4) การถูกโต้แย้งสิทธิ

ปัญหานี้ต้องสอบข้อเท็จจริงให้รู้เรื่องว่าลูกความถูกโต้แย้งสิทธิมีความเดือดร้อนและได้รับความเสียหายประการใด ประเด็นของเรื่องเป็นประการใด ต้องตั้งประเด็นให้ตรงตามข้อที่ถูกโต้แย้งสิทธิที่มีข้อกฎหมายสนับสนุนและเท่าที่ปรากฏในข้อเท็จจริง

ส่วนการถูกโต้แย้งสิทธิอันจะก่อให้เกิดอำนาจฟ้อง ทนายความต้องสอบข้อเท็จจริงแล้วพิจารณาให้ถ่องแท้ว่าลูกความถูกโต้แย้งสิทธิจริงหรือไม่ ส่วนอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นการถูกโต้แย้งสิทธิตามกฎหมายหรือไม่ก็อาศัยหลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 55 มาใช้พิจารณาตลอดจนแนววินิจฉัยของศาลฎีกาเป็นตัวอย่างประกอบ เช่น ลูกความเป็นผู้ให้กู้หรือเป็นเจ้าของบ้านเช่า ให้ลูกหนี้กู้เงินหรือเช่าบ้านครบกำหนดชำระหนี้แล้วลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เงินกู้หรือค่าเช่า ดังนี้ ได้ชื่อว่าเจ้าหนี้ถูกโต้แย้งสิทธิแล้ว เป็นต้น

5) ขั้นตอนที่ต้องปฏิบัติก่อนฟ้อง

การฟ้องคดีในทางแพ่งนั้นนอกจากจะต้องพิจารณาถึงความสามารถของคู่ความแล้ว ยังมีข้อสำคัญที่ผู้เตรียมคดีจะต้องพิจารณา กล่าวคือ แม้เห็นว่าลูกความถูกโต้แย้งสิทธิก่อให้เกิดอำนาจฟ้องคดีแล้วก็ตามต้องพิจารณาต่อไปว่ามีกฎหมายกำหนดให้ผู้ถูกโต้แย้งสิทธิกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งก่อนจะนำคดีเสนอต่อศาลหรือไม่ ในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดให้ปฏิบัติอย่างใดก่อนฟ้องพึงต้องปฏิบัติให้ครบถ้วนเสียก่อนจึงจะมีสิทธิเสนอคดีต่อศาลได้ เช่น ฟ้องบังคับจำนอง กฎหมายกำหนดให้ผู้รับจำนองต้องมีจดหมายบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ก่อนว่าให้ชำระหนี้ภายในเวลาอันสมควร ซึ่งกำหนดไว้ในคำบอกกล่าวนั้น ถ้าลูกหนี้ละเลยไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าวนั้น ผู้รับจำนองจึงจะฟ้องได้ (ป.พ.พ. มาตรา 728, 735) ดังนั้น ผู้รับจำนองต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายเสียก่อน หากลัดขั้นตอนฟ้องคดีโดยไม่บอกกล่าว ศาลย่อมไม่พิพากษาให้ตามคำขอ ทำให้เสียหายแก่ลูกความได้ (ฎ.5553/2542)

ตัวอย่างการไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายก่อนยื่นฟ้อง เช่น การฟ้องขอให้ผู้รับโอนๆ ที่นาหรือที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมประเภทอื่นซึ่งมีพระราชกฤษฎีกาควบคุมให้แก่ ผู้เช่าโดยอ้างว่าผู้ให้เช่าขายไปโดยมิได้แจ้งให้ผู้เช่าทราบนั้น ผู้เช่าจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายเสียก่อน กล่าวคือ ต้องมีการร้องขอต่อคณะกรรมการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก.ตำบล) เพื่อวินิจฉัยก่อน หากไม่พอใจคำวินิจฉัยของ คชก.ตำบล ก็ต้องอุทธรณ์ต่อไปยัง คชก.จังหวัด เมื่อ คชก.จังหวัดวินิจฉัยแล้วยังไม่เป็นที่

พอใจจึงจะมีสิทธิฟ้องคดีได้ เมื่อโจทก์บรรยายฟ้องแต่เพียงว่าโจทก์ขอซื้อจากจำเลยๆ ไม่ยอมขาย โจทก์ก็ฟ้องทันทีโดยมิได้ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กฎหมายบังคับไว้เช่นนี้ต้องยกฟ้อง (ฎ.2879/2528, 3935/2535) พ.ร.บ.ประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 56, 85 และมาตรา 87 บัญญัติให้ผู้ประกันตนหรือบุคคลอื่นใดที่เห็นว่าตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนประสงค์จะขอรับประโยชน์ดังกล่าว ต้องปฏิบัติ ให้ถูกต้องตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้เสียก่อนจึงจะมีสิทธินำคดีไปสู่ศาลแรงงาน ขั้นตอนดังกล่าวคือผู้ประกันตนเองหรือบุคคลนั้นต้องยื่นคำขอรับประโยชน์ทดแทนต่อสำนักงานที่เลขาธิการกำหนดภายใน 1 ปี นับแต่วันที่มีสิทธิขอรับประโยชน์ทดแทน กฎหมายบังคับให้เลขาธิการหรือผู้ซึ่งเลขาธิการมอบหมายพิจารณาสั่งการโดยเร็ว เมื่อทำคำสั่งแล้วผู้ยื่นคำขอ ไม่พอใจคำสั่งดังกล่าวย่อมมีสิทธิอุทธรณ์เป็นหนังสือต่อคณะกรรมการอุทธรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันได้รับแจ้งคำสั่ง เมื่อคณะกรรมการอุทธรณ์ทำคำวินิจฉัยแล้ว หากผู้อุทธรณ์ไม่พอใจ จึงจะมีสิทธินำคดีไปสู่ศาลแรงงานภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย มิฉะนั้นให้คำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นที่สุด (ฎ.4359/2540)

อนึ่ง ในบางกรณีคู่ความอาจจะมีข้อตกลงโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือ เช่น ตกลงว่าหากมีข้อพิพาทเกิดขึ้นจะต้องตั้งอนุญาโตตุลาการชี้ขาดก่อนก็ต้องเป็นไปตามข้อตกลงนั้น ฝ่ายใดจะด่วนนำคดีไปฟ้องศาลย่อมไม่ได้ (ฎ.7926/2543) ดังนี้ เป็นต้น

6) อายุความฟ้องคดี

การฟ้องคดีแพ่งต้องดำเนินการภายในอายุความทำนองเดียวกับคดีอาญาดุจกัน หากคดีขาดอายุความแล้วนำคดีมาฟ้องย่อมไม่เป็นผล ดังนั้นในการเตรียมคดีทนายความต้องตรวจสอบกฎหมายเกี่ยวกับอายุความในเรื่องที่จะฟ้องให้ชัดเจนด้วย เช่น ฟ้องเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายฐานละเมิด อายุความฟ้องร้องภายใน 1 ปี นับตั้งแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น (ป.พ.พ. มาตรา 448) ฟ้องเรียกค่าโทรศัพท์ติดต่อต่างประเทศและค่าบริการในการพูดโทรศัพท์อายุความ 2 ปี (ฎ.157/2535) ฟ้องเรียกเอาค่าขายบ้านจัดสรรอ้างว่าจำเลยค้างชำระ ข้อเท็จจริงได้ความว่าโจทก์เป็นพนักงานขายที่ดินและบ้านจัดสรรของจำเลยโดยไม่มีเงินเดือนแต่จะได้ค่าตอบแทนเป็นรายได้จากการขายที่สามารถ หาลูกค้ามาซื้อที่ดินและบ้านได้โดยจำเลยจะให้ค่าตอบแทนหลังละ 6,000 บาท หากราคาบ้านและที่ดินเพิ่มขึ้นโจทก์จะได้ค่าตอบแทนเพิ่มอีกร้อยละ 10 ของราคาที่เพิ่มขึ้น หากลูกค้าคืนที่ดินและบ้าน พนักงานขายนำไปขายได้เกินกว่าราคาเดิม ส่วนที่เกินให้ตกเป็นของพนักงานขาย ฯลฯ ดังนี้ เป็นการฟ้องเรียกเอาค่าทำของต้องใช้สิทธิภายใน 2 ปี ตาม ป.พ.พ มาตรา 193/34 (ฎ.5195/2540) เป็นต้น

เรื่องอายุความนี้ทนายความตรวจสอบได้จากบทบัญญัติเฉพาะเรื่องนั้นๆ หรือตรวจสอบจาก ป.พ.พ. หมวด 2 ตั้งแต่ มาตรา 193/30 ถึง มาตรา 193/35 ในกรณีกฎหมายไม่ได้บัญญัติเรื่องอายุความไว้โดยเฉพาะ สามารถใช้อายุความทั่วไปยาวถึง 10 ปี นับแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป (ป.พ.พ.มาตรา 193/30 และมาตรา 193/12) ตัวอย่าง เช่น ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาและเรียกให้ผู้เช่าซื้อส่งคืนทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ให้ชดใช้ค่าเสียหายที่ขาดประโยชน์จากการใช้รถยนต์ที่เช่าซื้อและค่าติดตามหารถยนต์ที่เช่าซื้อ ไม่มีกฎหมายกำหนดอายุความไว้โดยตรงจึงมีอายุความ 10 ปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา 193/30 (ฎ.4518/2540) ดังนี้ เป็นต้น

7) ทุนทรัพย์ที่จะฟ้อง

ทุนทรัพย์ที่จะเรียกร้องจากจำเลยนับว่าเป็นเรื่องสำคัญจะต้องสอบข้อเท็จจริงให้ชัดเจนเพื่อจะปรับให้เข้าข้อกฎหมายได้ถูกต้อง เนื่องจากการดำเนินคดีในศาล ฝ่ายโจทก์จะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการฟ้องคดีทุนทรัพย์ไม่เกิน 50 ล้านบาท อัตราร้อยละ 2 บาท แต่ไม่เกิน 2 แสนบาท เกินกว่า 50 ล้านบาท เสียร้อยละ 0.1 ในบางคดีทนายความเข้าใจว่าเป็นคดีไม่มีทุนทรัพย์ซึ่งเสียค่าธรรมเนียม 200 บาท ทนายความเบิกค่าธรรมเนียมศาลจากลูกความไว้ 200 บาท แต่ศาลว่าเป็นคดีมีทุนทรัพย์ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามจำนวนทุนทรัพย์ในอัตราร้อยละ 2 บาท ดังนี้ เมื่อทนายความขอเบิกเงินเพิ่มจากลูกความ อาจทำให้ลูกความระแวงในความซื่อสัตย์ และไม่เชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของทนาย เพราะคิดว่าแม้แต่ประเภทของคดีในเบื้องต้นก็ยังวินิจฉัยผิดพลาดเสียแล้ว เป็นต้น นอกจากนี้การคำนวณทุนทรัพย์ผิดพลาดถ้าหากว่าคดีนั้นมีทุนทรัพย์มาก ลูกความอาจเตรียมเงินค่าธรรมเนียมศาลไม่ทันย่อมก่อให้เกิดความเสียหายได้

ในด้านของทนายความการคำนวณทุนทรัพย์ผิดพลาดอาจถูกตำหนิหรือทำให้ศาลเข้าใจไปในทางลบในแง่ไม่สุจริตหลบเลี่ยงค่าธรรมเนียมศาล เช่น คดีมีทุนทรัพย์หลายล้านบาท ลูกความบอกราคาเพียง 1,000,000 บาท ทนายความไม่พิจารณาให้ถ้วนแท้หลงเชื่อตั้งราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทไปเพียง 1,000,000 บาท ค่าธรรมเนียมศาลประมาณ 20,000 บาท หากคู่กรณีอีกฝ่ายคัดค้าน ศาลมีอำนาจสั่งสอบราคากลายเป็น 4 ล้านบาท ค่าธรรมเนียมที่ต้องเสีย 80,000 บาท ดังนี้ อาจทำให้ศาลเข้าใจไปเช่นว่านี้ได้เหมือนกัน

การตั้งทุนทรัพย์ที่พิพาทในคดีต่ำเกินความเป็นจริง ถ้าพิจารณาในแง่ดีก็คือประหยัดค่าธรรมเนียมศาล แต่ก็ใช่ว่าจะมีแต่ข้อดีทั้งหมด ข้อเสียก็อาจเกิดขึ้นได้ กล่าวคือ นอกจากอาจถูกศาลดำหนิการหลบเลี่ยงค่าธรรมเนียมศาลดังกล่าวข้างต้นแล้ว หากโจทก์แพ้คดีถ้าทุนทรัพย์ที่เรียกร้องไม่อยู่ในเกณฑ์ที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาข้อเท็จจริงได้ก็อาจเป็นผลเสียต่อโจทก์ได้ดุจกัน เช่น โจทก์ฟ้องเรียกให้จำเลยคืนแหวนเพชรราคาแท้จริง 200,000 บาท อ้างว่าจำเลยยืมไปในงานสมรสแล้วไม่คืนโจทก์ ปกติในทางปฏิบัติต้องฟ้องให้คืนแหวน ถ้าคืนไม่ได้ให้ชดราคาแหวน 200,000 บาท ปรากฏว่าโจทก์ต้องการประหยัดค่าธรรมเนียมศาลโดยตีราคามาเพียง 50,000 บาท หากจำเลยไม่สามารถคืนแหวนได้เนื่องจากแหวนถูกขโมยไปแล้วขอใช้เป็นเงิน 50,000 บาท ดังนี้ โจทก์ก็จะเสียหาย หรือเกิดศาลยกฟ้องเพราะเหตุโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ โจทก์ย่อมต้องห้ามอุทธรณ์หรือฎีกาข้อเท็จจริงตามมาตรา 224 หรือมาตรา 248 จะเป็นผลเสียต่อโจทก์ได้ดุจกัน ดังนั้น ปัญหาว่าเมื่อใดควรตั้งราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทให้สูงหรือต่ำนั้นต้องพิจารณาให้รอบคอบเป็นเรื่องๆ ไป

8) ความประสงค์ที่จะขอศาลบังคับ

ความประสงค์ที่จะขอศาลบังคับให้นั้นเป็นจุดประสงค์ใหญ่ของการที่นำคดีมาฟ้อง ส่วนนี้มีความสำคัญมาก เป็นการสรุปผลสุดท้ายว่าที่โจทก์ฟ้องคดีนี้มีความประสงค์หรือต้องการให้ศาลช่วยประการใด ความประสงค์ที่จะขอให้ศาลบังคับนั้นในทางปฏิบัติเรียกว่า **"คำขอท้ายฟ้อง"**เป็นแบบพิมพ์ของศาล ในคดีแพ่งใช้แบบพิมพ์ที่ใช้กับคดีแพ่ง แยกต่างหากจากคดีอาญา

ในการสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับหัวข้อนี้ ต้องสอบให้ชัดเจนว่าลูกความต้องการจะเรียกร้องอะไร เช่น ฟ้องเรียกเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยค้างชำระ นอกจากสอบสวนเรื่องต้นเงินแล้ว เรื่องดอกเบี้ยต้องให้ได้ความว่าค้างชำระกันแค่ไหน เพียงใด อัตราอย่างไร เพื่อจะได้เรียกร้องให้ตรงความเป็นจริง หรือการฟ้องบังคับจำนองสอบให้ถึงว่าลูกหนี้ค้างชำระดอกเบี้ยเกิน 5 ปีหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักในการตั้งคำขอท้ายฟ้องในการที่จะให้ทรัพย์สินที่จำนองหลุดเป็นสิทธิของลูกความ เป็นต้น ตัวอย่างในคำขอท้ายฟ้อง ศึกษาได้จากตัวอย่างการเรียบเรียงคำคู่ความซึ่งจะได้ศึกษาต่อไป

อนึ่ง ความประสงค์ที่ลูกความต้องการให้ศาลบังคับให้ ต้องขอมาในคำขอท้ายฟ้องเสมอ หากไม่ขอศาลย่อมไม่รู้ว่าโจทก์ต้องการให้ศาลทำอะไร สิ่งที่ไม่ขอศาลก็ไม่ให้ เพราะกฎหมายห้ามมิให้พิพากษาเกินคำขอ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 142)

เมื่อได้ข้อเท็จจริงดังกล่าวแล้ว ทนายจึงนำไปปรับหลักกฎหมายตั้งรูปคดีเพื่อเรียบเรียง คำฟ้องต่อไป และในการนี้ทนายควรสอบถามลูกความผู้เป็นโจทก์สามารถที่จะไปศาลด้วยตนเองได้หรือไม่ หากลูกความไม่สะดวกหรือไม่อยากไปศาลจะด้วยเหตุใดก็ตาม กรณีเช่นนี้ทนายความควรให้ลูกความมอบอำนาจให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งไม่บกพร่องในความสามารถตามกฎหมายเป็นผู้รับมอบอำนาจฟ้องคดีแทน

การมอบอำนาจให้ฟ้องคดีแทนนั้นต้องทำเป็นหนังสือมีข้อความชัดเจนว่ามอบอำนาจให้ฟ้องความและดำเนินกระบวนพิจารณาแทนตลอดจนการแต่งทนายความและมีสิทธิรับเงินแทนจากศาลได้ หนังสือมอบอำนาจต้องติดอากรแสตมป์ให้ครบถ้วนตามประมวลรัษฎากรซึ่งใช้อยู่ในขณะมอบอำนาจ ตัวอย่าง เช่น ขณะผู้เขียนจัดทำหนังสือเล่มนี้ประมวลรัษฎากรกำหนดสาระสำคัญว่าถ้าให้ดำเนินการอย่างเดียวปิดอากรแสตมป์จำนวน 10 บาท ถ้าหลายอย่างปิดเป็นจำนวนเงิน 30 บาท ก็ต้องปิดอากรแสตมป์ในอัตราดังกล่าวแล้วขีดฆ่าให้ถูกต้องด้วย

หนังสือมอบอำนาจทำนอกประเทศไทยจะสมบูรณ์ต่อเมื่อนิติการณ์ (Notary Public) หรือแมยิสเตร็ดของประเทศนั้นๆ หรือสถานทูตไทยหรือกงสุลไทยในต่างประเทศเป็นผู้รับรอง หากหนังสือมอบอำนาจนั้นทำเป็นภาษาต่างประเทศ ต้องมีคำแปลเป็นภาษาไทยแนบไปด้วย ดูตัวอย่างหนังสือมอบอำนาจหน้าถัดไป

(สำหรับการเตรียมคดีแพ่งในฐานะจำเลยจะได้นำไปอธิบายรวมในหัวข้อ**การเรียบเรียงคำให้การจำเลยในคดีแพ่ง**ต่อไป)

หนังสือมอบอำนาจ (แบบที่ 1)

ปิดอากรแสตมป์ หนังสือมอบอำนาจฉบับนี้ทำที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

โดย.....ผู้มอบอำนาจ อายุ.....ปี อยู่บ้านเลขที่.....

ถนน.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....

ขอมอบอำนาจทั่วไปให้แก่.....ผู้รับมอบอำนาจ อายุ.....ปี อยู่บ้านเลขที่.....

ถนน.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....

เพื่อกระทำกิจการแทนข้าพเจ้าจนเสร็จการในกิจการดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ฟ้องคดีแพ่ง คดีล้มละลาย ต่อศาลทั้งปวงโดยให้มีอำนาจแต่งตั้งทนายความดำเนินคดีจนถึงที่สุดตลอดจนบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลและต่อสู้คดีในคดีแพ่งและคดีล้มละลายทั้งปวงที่ผู้มอบอำนาจถูกฟ้องในศาลแทนได้ด้วย

ข้อ 2. ฟ้องคดีอาญาต่อศาล ร้องทุกข์ มอบคดีให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานตามกฎหมายในคดีที่ผู้มอบอำนาจเป็นผู้เสียหาย

ข้อ 3. รับเงิน รับชำระหนี้ หรือรับเอกสารต่างๆ ออกใบรับเงิน และหลักฐานต่างๆ แทนผู้มอบอำนาจได้

เพื่อเป็นหลักฐานในการมอบอำนาจนี้ ผู้มอบอำนาจได้ลงชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยานท้ายนี้

ลงชื่อ.....ผู้มอบอำนาจ

(.....)

ลงชื่อ.....ผู้รับมอบอำนาจ

(.....)

ลงชื่อ.....พยาน

(.....)

ลงชื่อ.....พยาน

(.....)

หนังสือมอบอำนาจ (แบบที่ 2)

ปิดอากรแสตมป์ ทำที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

โดยหนังสือฉบับนี้ข้าพเจ้า.....อายุ.....ปี อยู่บ้านเลขที่.....

ถนน.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....

ขอมอบอำนาจให้.....อายุ.....ปี อยู่บ้านเลขที่.....

ถนน.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....

เป็นตัวแทนผู้รับมอบอำนาจของข้าพเจ้ากระทำการดังต่อไปนี้

ให้มีอำนาจฟ้อง.....เรียกหนี้ค่าซื้อเชื่อสินค้าและดอกเบี้ยตามใบส่งของและซื้อเชื่อสินค้าลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ต่อศาลแพ่งได้ โดยให้มีอำนาจดำเนินกระบวนพิจารณาคดีในศาลได้ทุกประการ รวมทั้งให้มีอำนาจดำเนินการไปในทางจำหน่ายสิทธิของข้าพเจ้าได้ด้วย เป็นต้นว่ายอมรับตามที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเรียกร้อง ถอนฟ้อง ประนีประนอมยอมความ สละสิทธิ ใช้สิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาหรือในการขอพิจารณาคดีใหม่ และให้มีสิทธิดำเนินกระบวนพิจารณาในชั้นบังคับคดี มีสิทธิรับเงินคืนจากศาลหรือจากเจ้าพนักงานของศาลและรวมทั้งให้มีอำนาจดำเนินการอื่นใดที่จำเป็นเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว และให้มีอำนาจแต่งตั้งทนายความตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น

เพื่อเป็นหลักฐานจึงได้ลงลายมือชื่อไว้ต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....ผู้มอบอำนาจ

(.....)

ลงชื่อ.....ผู้รับมอบอำนาจ

(.....)

ลงชื่อ.....พยาน

(.....)

ลงชื่อ.....พยาน

(.....)